

Даний висновок підтверджується тим, що наявність безробіття визначають ряд чинників, дія яких є об'єктивною, незалежно від типу економічної системи: науково-технічний прогрес обумовлює скорочення, перш за все, працівників ручної праці; структурні зміни в економіці викликають зменшення кількості зайнятих в окремих галузях виробництва; підвищення продуктивності праці також призводить до зменшення кількості зайнятих; скороченню живої праці сприяє дія закону економії часу.

#### РЕЗЮМЕ

У статті проаналізовано тенденції безробіття населення на світовому ринку праці. Визначено, що наявність безробіття визначають ряд чинників, дія яких є об'єктивною, незалежно від типу економічної системи.

#### РЕЗЮМЕ

В статье проанализированы тенденции безработицы населения на мировом рынке труда. Определено, что наличие безработицы определяют ряд факторов, действие которых является объективным, независимо от типа экономической системы.

#### SUMMARY

The article analyzes trends in employment population in the global labor market. Determined that the unemployment range of factors determine the validity of which is the objective, regardless of the economic system.

#### СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Громыко В.В. План и рынок в воспроизводстве рабочей силы: опыт развитых индустриальных стран. – М.: Изд-во РЭА, 1992. – 344с.
2. Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український виміри / За ред. С.І.Юрія, Є.В.Савельєва. – К.: Знання, 2007. – 595с.
3. Мировая рецессия конца 2000-х [Электронный ресурс] // Википедия: свободная энциклопедия. - URL: <http://ru.wikipedia.org/>
4. Хасбулатов Р.И. Мировая экономика: В 2-х т. Т.1. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2001. – 598с.
5. Хоткина З.А. Стереотипы и дискриминация на рынке труда [Электронный ресурс] // Экономика, социология, менеджмент: федеральный образовательный портал. – 2007. – URL: <http://www.ecsocman.edu.ru/>
6. Экономика труда / Под ред. Винокурова М.А., Гоелова Н.А. – СПб.: Питер, 2004. – 656с.
7. U.S. Bureau of Labor Statistics <http://www.bls.gov> -

УДК 657.336.71

### ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПРЯМОГО МЕТОДУ У ПРОЦЕСІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Каменська О.О., старший викладач кафедри обліку, аудиту та економічного аналізу Донецького університету економіки та права  
Петрова О.О., завідувач ТВПБ 10004/085 Філії Донецького обласного управління ПАТ “Державний ощадний банк”

У сучасних економічних умовах здатність підприємства здійснювати безбиткову господарську діяльність багато в чому залежить від організації системи управління його ресурсами, найбільш ліквідними з яких є грошові кошти. У свою чергу, управління активами не можливе без відповідного інформаційного забезпечення.

Актуальність проблеми також визначається значним обсягом готівкових та тінювих розрахунків у вітчизняній практиці. На сьогодні методика складання звіту про рух грошових коштів, який є одним з компонентів фінансової звітності суб'єкта господарювання, не дає змоги виявити джерела та напрями використання грошових активів у частині операційної діяльності.

Альтернативним рішенням цієї проблеми є складання звіту про рух грошових коштів за допомогою прямого методу. Він надає можливість отримати більш детальну інформацію про рух грошових коштів на підприємстві в стратегічному та оперативному аспекті управління.

Розв'язанню теоретичних і методологічних питань формування, аналізу та прогнозування фінансової звітності присвячена значна кількість досліджень вітчизняних вчених: Ф.Ф.Бутинця [3], С.Ф.Голова [4], Н.В. Гура, Е.Н. Кашенко [8], Г.Г. Кірейцева [10], В.К.Савчука, В.В. Сопка [17], В.Д. Слободяна, В.О.Шевчука [19], П.Я. Хомина, Л.В.Чижевської [18] та інших.

Крім того, проблеми звітності, процедури її складання та аналізу в умовах ринкової економіки досить повно висвітлені в працях вчених країн близького і далекого зарубіжжя: О.Аскери, В.Тарусина, Л. Ходирева [1], П.С. Безруких, В.В. Ковальова, О.В.Єфімової, Н.П.Кондракова [2], В.Соколова, А.Д. Шеремета [12], Л. Бернстайна, Велша, Ван Бреди, Ж.Рішара, Т.Карліна, Д.Колдуела, Б.Нідлза, Е.С. Хендріксена [18] та інших.

Г. Ю. Чуланова, М. С. Туровська [18] рекомендують різні форми звітності про грошові потоки, складеної прямим методом, виділяють наступні джерела надходження та спрямування витрат грошових коштів у результаті операційної діяльності:

1. Надходження грошових коштів: надходження від реалізації продукції (робіт, послуг); аванси, отримані від покупців; розрахунки з підзвітними особами; інші надходження.

2. Витрати грошових коштів: сплата за сировину та матеріали; заробітна плата робітників і службовців; відрахування до бюджету і позабюджетних фондів; інші витрати [18].

К. Карлберг пропонує групувати інформацію про рух грошових потоків наступним чином: касові надходження від клієнтів; відрахування коштів на купівлю; відрахування на витрати [7].

О. О. Терещенко розглядає такі напрями витрат грошових коштів підприємства, як: грошові витрати на придбання сировини та матеріалів; грошові витрати на виплату заробітної плати, у т. ч. нарахування на неї; інші грошові витрати, пов'язані з операційною діяльністю; сплачені відсотки за користування позиками; сплачені дивіденди [11].

Метою статті є дослідження проблем та перспектив використання прямого методу в процесі складання фінансової звітності у сучасних умовах функціонування вітчизняних підприємств.

У сучасних умовах функціонування вітчизняних підприємств існує ряд проблем пов'язаних з обліком грошових коштів, а саме:

- визнання та класифікація грошових коштів;
- правильне їх відображення у фінансовій звітності;
- організація контролю за процесом збереження та використання грошових коштів;
- оптимізація надходжень і виплат готівки та формування інформаційної бази даних для аналізу отриманих і втрачених вигод від проведених заходів;
- повнота, своєчасність та аналітичність відображення в звітності руху грошових коштів; матеріально - технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових коштів.

Відомо, що при організації обліку грошових коштів підприємства слід забезпечити повноту та своєчасність їх відображення у системі обліку. Дана ділянка бухгалтерії є досить важливою, тому що від достовірності та оперативності обліку грошів залежить уся фінансова діяльність підприємства. Побудова належного обліку грошових коштів передбачає правильність здійснення й відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах і завершуючи складанням звітності.

На сьогодні усі національні і міжнародні розробники стандартів фінансової звітності дійшли висновку про важливість розкриття інформації про джерела вступу і напрями використання компаніями грошових коштів, звіт про рух грошових коштів став частиною пакету фінансової звітності.

Звіт про рух грошових коштів можна вважати доповненням до бухгалтерського балансу (у частині деталізації руху грошових коштів), його слід використовувати разом з іншими фінансовими звітами, оскільки він надає інформацію, яка дозволяє користувачам оцінювати зміни у чистих активах підприємства, його фінансовій структурі (у тому числі ліквідність та платоспроможність), а також здатність впливати на суми і період руху грошових коштів з метою пристосування до обставин та можливостей, які постійно змінюються, розробляти моделі для оцінки та порівняння теперішньої вартості, майбутнього руху грошових коштів різних підприємств, також підвищує ступінь зіставності звітності про результати діяльності різних підприємств

Для аналізу грошових потоків у світовій практиці застосовують норми МСБО 7 "Звіти про рух грошових коштів", згідно з яким звіт повинен містити інформацію про грошові потоки компанії в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

В Україні відповідно до вимог П(С) БО 4 "Звіт про рух грошових коштів", є достатньо регламентований законодавчими та нормативними актами. Але розширення форм і методів здійснення розрахунків, властивостей та функцій грошових коштів як інструментів забезпечення оперативної платоспроможності стали головною причиною уточнення й деталізації відображення в бухгалтерському обліку та контролю операцій з ними.[14]

Ключовими відмінностями між цими нормативними документами є те, що МСБО 7 передбачає застосування для руху коштів в результаті операційної діяльності на вибір прямого чи непрямого методу формування звітності, а в Україні, відповідно до останніх змін (наказ Міністерства фінансів України від 10 червня 2010 р. № 382) передбачено зміну непрямого методу подання інформації про рух коштів результаті операційної діяльності на прямий.[13]. Це є логічним кроком, оскільки у міжнародній практиці доведено, що прямий метод складання Звіту про рух грошових коштів є більш простим і зрозумілим (95% провідних компаній світу підтримали цей метод).

Складання Звіту за непрямим методом приводить до виникнення ряду проблем, які спричиняються неоднозначним роз'ясненням фінансової інформації.

Як відомо, попередня редакція П(С) БО 4 передбачала застосування непрямого методу - використання готових показників звіту про фінансовий стан підприємства (баланс - ф. № 1) та Звіту про фінансові результати (ф. № 2) для безпосереднього заповнення рядків Звіту про рух грошових коштів (ф. № 3) або через визначення з них різниць для заповнення окремих рядків, і лише незначна кількість рядків потребувала вибірок з даних синтетичного або аналітичного обліку [13].

На відміну від непрямого методу, прямий метод передбачає розкриття інформації про основні види валових грошових надходжень і виплат.

Інформація для складання звіту про рух грошових коштів може бути отримана з облікових записів компанії шляхом коригування продажів, собівартості реалізації і інших статей, визнаних у складі прибутку або збитку:

- змін показників запасів, дебіторської і кредиторської заборгованості по операційній діяльності.
- інших негрошових статей.
- інших статей, рух яких пов'язаний інвестиційною або фінансовою діяльністю.

У результаті прийнятих Мінфіном України положень був змінений порядок розрахунку показників руху грошових коштів від операційної діяльності - виходячи зі статей надходжень та витрат, тобто прямим методом.

Таблиця 1

Розрахунки до Звіту про рух грошових коштів [авторська розробка]			
Код	Господарські операції	Дебет	Кредит
010	Надійшло на поточний рахунок: від покупців в оплату відвантаженої продукції	311	361
020	Надійшло на поточний рахунок від покупців в оплату відвантаженої продукції	311	361
080	Надійшло на поточний рахунок в погашення виставлених претензій	311	374
	Надійшло на поточний рахунок дебіторська заборгованість інших дебіторів	311	377
090	Оплачено постачальнику за рахунок акредитива	631	313
	Оплачений рахунок постачальника	631	311
095	Перераховано передоплату постачальнику за матеріали	631	311
105	Виплачено з каси: заборгованість по зарплаті на початок звітного періоду	661	301
	Виплачено з каси: депонована зарплата (за минулі періоди)	662	301
115	Перерахована с поточного рахунку в бюджет заборгованість на початок звітного періоду: по ПДВ	641.2	311
120	Перерахована с поточного рахунку заборгованість на початок звітного періоду: по податку на прибуток	641.1	311
125	Перерахована с поточного рахунку заборгованість на початок звітного періоду: єдиний соціальний внесок	65	311
130	Перерахована с поточного рахунку заборгованість на початок звітного періоду: в бюджет за податком з доходів	641.3	311
145	Перераховано з поточного рахунку: різним кредиторам	685	311
	Перерахована передплата Тепломережі за опалення (рахунок 377)	377	311
	Списано з поточного рахунку вартість передплатних видань на майбутній звітний період	39	311
	Оплачена з поточного рахунку неустойка за порушення умов договору	948	311
170	Код 010+020+080-090-095-105-115-120-125-150-145		
250	Перераховано з поточного рахунку: заборгованість постачальникам	631	311
310	Погашено заборгованість засновників по внесках у статутний капітал грошовими коштами	311	46
350	Виплачено з каси: дивіденди	671	301
360	Погашена заборгованість банку: по кредиту	611	311
	Погашена заборгованість банку: по нарахованих процентах	684	311
	Викуплені власні акції у акціонерів по номінальній вартості	451	311
	Виплачено з каси: проценти	684	301
390	Код 310-350-360		
400	Код 170-300+390		
410	Ф1 (230) На початок звітного періоду		
430	Код 410+400Ф2 (230) На кінець звітного періоду		

Тому для складання звіту бухгалтер повинний використовувати данні реєстрів бухгалтерського обліку щодо дебетових або кредитових оборотів грошових коштів (рахунки 30 «Каса» і 31 «Рахунки в банках») за звітний період у кореспонденції з рахунками активів або зобов'язань (рахунки 14,15,18, 34 - 37, 39, 41, 45 - 48, 50 - 53, 55, 60 - 69, 70, 71, 73 - 76). При цьому не враховуються внутрішні зміни у складі коштів: з каси у банк, з поточного рахунку в банку на такі рахунки, як депозитний, акредитивний, лімітованих чекових книжок і навпаки, до вищезазначеного звіту не включаються. Розрахунки до звіту про рух грошових коштів прямим методом наведені в таблиці 1.

У новому звіті про рух грошових коштів витрати повинні наводитись у відповідних строках в дужках і відніматись при визначенні результатуючих показників, як в інших формах річної фінансової звітності (баланс, звіт про фінансові результати). Також згідно з П(с)БО 4 в рядках з 010 по 080 1 розділу відображаються надходження звітного або аналогічного періоду попереднього року від здійснення операційної діяльності, а витрачання коштів - у рядках 090-145. Інвестиційну діяльність потрібно відображати у 2 розділі (рядки 180-300), фінансову - у рядках 310- 390 3 розділу, а рядок 400 «Чистий рух коштів за звітний період» є сумою рядків 170, 300, 390 [8].

Перший розділ звіту «Рух коштів у результаті операційної діяльності» відповідно до нової редакції П(с)БО 4 складається з таких рядків: надходження від реалізації продукції, погашення векселів одержаних, покупців і замовників авансів, повернення авансів, установ банків відсотків за поточними рахунками, бюджету податку на додану вартість, повернення інших податків і зборів, отримання субсидій і дотацій, цільового фінансування, боржників неустойки і штрафи, інші надходження; і витрат на оплату товарів, авансів, повернення авансів, працівникам, зобов'язань з податку на додану вартість, зобов'язань з податку на прибуток, відрахувань на соціальні заходи, зобов'язань з інших податків і зборів, цільових внесків, інші витрачання; та підсумкових рядків: чистий рух коштів до надзвичайних подій, рух коштів від надзвичайних подій, чистий рух коштів від операційної діяльності.

В оновлених рядках форми №3 виділено наступні статті: надходження від бюджету ПДВ, надходження від повернення інших податків і зборів, витрачання на оплату працівникам, витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів.

У рядку 040 «Надходження від бюджету податку на додану вартість» відображаються відшкодовані підприємству з бюджету суми податкового кредиту з ПДВ за допомогою зарахування коштів на рахунки в установах банків. Стаття «Надходження від повернення інших податків і зборів (обов'язкових платежів)» (045) показує одержані з бюджету на рахунки підприємства в установах банків суми інших податків і зборів (обов'язкових платежів), крім ПДВ [8].

У рядках видатків «Витрачання на оплату працівникам» 105 відображаються витрачені грошові кошти на виплати працівникам заробітної плати, допомоги, винагород, а в статі 130 «Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків, зборів (обов'язкових платежів)» Слід зазначити, що собівартість реалізованої інвалюти включають до рядка 145 «Інші витрачання».

У статті «Чистий рух коштів до надзвичайних подій» відображається різниця між сумами грошових надходжень, відображених у рядках 010 - 080, та грошових видатків, відображених у рядках 090-145 цього звіту.

Дані про рух грошових коштів під час здійснення фінансової та інвестиційної діяльності також визначаються вибіркою даних про їх витрачання і надходження безпосередньо за оборотами на рахунках у реєстрах бухгалтерського обліку грошових коштів. У рядках 180,190 і 200 наводиться надходження грошових коштів від продажу інвестиційної нерухомості, фінансових інвестицій, необоротних активів, утримуваних для продажу, та інших довгострокових необоротних активів.

Зміна курсів іноземних валют протягом звітного періоду відображається у рядку 420 «Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів» сума збільшення залишку коштів, а сума зменшення наводиться у дужках.[8].

Виділяють наступні переваги цього методу:

- Звіт про рух грошових коштів показує основні джерела припливу і напрямки відтоку грошових коштів.
- Звіт про рух грошових коштів дає можливість робити оперативні висновки відносно наявності грошових коштів для проведення платежів по різних поточних зобов'язаннях.
- безпосередня прив'язка до бюджету грошових надходжень і виплат.
- відображає взаємозв'язок між реалізацією і грошовою виручкою за звітний період.

Недоліком прямого методу є те, що він не розкриває взаємозв'язку отриманого фінансового результату і зміни абсолютного розміру грошових коштів підприємства.

Також проблемою є те, що більшість компаній здійснюють багато різних операцій, що викликають рух грошових коштів, тому досить важко провести класифікацію напрямів руху грошових коштів.

Як бачимо, прямий метод складання звіту про рух коштів враховує надходження і відпливи коштів підприємства у процесі здійснення операційної, інвестиційної і фінансової діяльності.

Основні зміни в структурі та методології складання нової форми річного звіту про рух грошових коштів із застосуванням прямого методу передбачають наступні :

- зміну методу заповнення показників першого розділу звіту забезпечує неможливість арифметичної підгонки даних та поверхневого розкриття інформації про діяльність підприємства.
- оновлена форма звіту надає корисну інформацію для прийняття правильних рішень щодо напрямів подальшого розвитку підприємства і підвищує зрозумілість та зіставність звітності з результатами діяльності інших підприємств;
- Звіт про рух грошових коштів, сформований прямим методом, може бути використаний у процесі аналізу грошових потоків підприємства, що дозволяє підвищити ефективність їх управління у стратегічному розвитку.

Звіт про рух коштів можна скласти як для всього підприємства, так і для окремих його відділів чи підрозділів.

Рівень користувача і рівень деталізації звіту визначає саме підприємство. Важливо створити систему, яка дозволяє здійснювати свосчасний, точний і ефективний нагляд за рухом коштів підприємства.

Прямий метод - це могутній інструмент, який можна використовувати для регулярного контролю за фінансовим станом підприємства. Оптимальна періодичність написання звітів про рух коштів визначається потребами керівництва. Відповідно до його потреб, звіти можна складати щомісяця, щотижня чи навіть щодня. Разом з архівними даними, звіт може містити також касовий бюджет для співставлення фактичних показників з запланованими. Завдяки цьому, можна прогнозувати потребу в коштах, і уникнути несподіваної нестачі коштів у майбутньому.

Таким чином доведено, що при формуванні звіту про рух грошових коштів доцільно використовувати прямий метод, що розкриває значний обсяг інформації, необхідної користувачам.

## РЕЗЮМЕ

Стаття направлена на дослідження проблем та перспектив використання прямого методу у процесі формування звіту про рух грошових коштів. Прямий метод складання звіту про рух коштів враховує надходження і відтоки коштів підприємства у процесі здійснення операційної, інвестиційної і фінансової діяльності.

**Ключові слова:** грошові кошти, фінансова звітність, дебіторська заборгованість, підприємство, прямий метод, фінансовий результат, операційна діяльність

## РЕЗЮМЕ

Стаття направлена на исследование проблем и перспектив использования прямого метода в процессе формирования отчета о движении денежных средств. Прямой метод составления отчета о движении денежных средств учитывает поступления и оттоки средств предприятия в процессе осуществления операционной, инвестиционной и финансовой деятельности.

**Ключевые слова:** денежные средства, финансовая отчетность, дебиторская задолженность, предприятие, прямой метод, финансовый результат, операционная деятельность

## SUMMARY

The article is directed on research of problems and prospects of the use of direct method in the process of forming of Report on motion of money. The direct method of drafting of Report on motion of money takes into account a receipt and outflows of money of enterprise in the process of realization of operating-room, investment and financial activity.

**Keywords:** money, financial reporting, account receivable, enterprise, direct method, financial result, operating activity

## СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Аскери О. Международные стандарты финансовой отчётности (International Accounting Standarts) // М.: Аскери, 2006. — 1060 р.
2. Бухгалтер и Закон Отчёт о движении денежных средств: от возникновения до особенностей составления (рус.) Бухгалтерские будни // Аналитический еженедельник. — 01.02.2010 – 07.02.2010. — В. № 05 (36).
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець. - 8-ме вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2009. - 912 с.
4. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: Практичний посібник. — К.: Лібра, 2004. - 880 с.
5. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 11.05.2000 р. № 1707-III, від 08.06.2000 р. № 1807осконалення звіту про рух грошових коштів // Вісник податкової служби України». — 2010. - № 26 .
6. Карлберг К. Бизнес-анализ с помощью Excel 2000. — М.: Издательский дом "Вильямс", 2000. —480 с.
7. Кашенко Е.Н. Гура-III, від 22.06.2000 р. — № 1829 — III.
8. Пархоменко В. Порядок заповнення звіту про рух грошових коштів прямим методом // Бухгалтерський облік та аудит. — 2011. — №25. — С. 152.
9. Каруца С.М. Фінансова звітність як предмет державного фінансового контролю // Фінансовий контроль (всеукраїнський науково-теоретичний, інформаційно практичний журнал). — 2005. — № 1 — с.52
10. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент. — Житомир: ЖІТІ, 2001. — 440 с.
11. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.
12. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз // Навчальний посібник. — К., 2005. — 196 с.
13. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// minfin.gov.ua](http://minfin.gov.ua).
14. Офіційний сайт Верховної Ради України. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// rada.kiev.ua](http://rada.kiev.ua).
15. Сайт журналу "Дебет-Кредит". — [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// dtk.com.ua](http://dtk.com.ua).
16. [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// zrns.ru](http://zrns.ru).
17. Періодичне видання "Баланс". — [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// balance.ua](http://balance.ua).
18. Офіційний сайт НБУ. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: [http:// nbuv.gov.ua](http://nbuv.gov.ua).

УДК 339.727.22:338.43

#### ПОЛІПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Клсцова Н. В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту ЗЕД та євроінтеграції Сумського національного аграрного університету

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Наслідки реформ, що відбуваються останні десять років у сільському господарстві регіонів України, довели необхідність диверсифікації системи економічних відносин, що одночасно охоплює і виробництво, і обіг, і споживання сільськогосподарської продукції. Особливого значення набуває сільське господарство Сумської області, що неодмінно потребує значних інвестиційних ресурсів. Якщо сільськогосподарське підприємство з іноземними інвестиціями Сумщини ставить за мету ефективне функціонування у довгостроковому періоді, забезпечення високих темпів розвитку, підвищення конкурентоспроможності, то його керівництво повинно застосовувати всілякі стратегічні підходи щодо залучення іноземного капіталу. Таким чином, постає питання про необхідність формування сприятливого інвестиційного середовища, що окрім загальноприйнятих чинників, враховуватиме особливості сільськогосподарського виробництва, рівень інвестиційної активності галузі, зосередження на пріоритетних напрямках, формах та джерелах інвестування.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** На міжнародній арені питання інвестиційного клімату та привабливості підприємств різних галузей економіки набули поширення у роботах багатьох науковців, практиків, політиків, зокрема таких як Г. Бірман, І. Бланк, Л. Брагінський, А. Булатов, В. Губенко, К. Зуллас, М. Кісіль, Т. Мацибора, А. Пересада, М. Пессель, Б. Пшик, П. Саблук, Н. Хруц та інші. Проте й досі не вирішено дилему щодо факторів, які формують інвестиційне середовище сільськогосподарських підприємств.

**Метою даної статті** є визначення факторів, які сприяють поліпшенню інвестиційного середовища для розвитку підприємств з іноземними інвестиціями у сільському господарстві Сумської області.

**Результати дослідження.** Узагальнюючими поняттями, що характеризують інвестиційне середовище в області, виступають "інвестиційний клімат" та "інвестиційна привабливість". Ці два поняття подібні, оскільки враховують максимальну кількість факторів, що впливають на процес прийняття інвестиційних рішень та подальшу реалізацію інвестиційних проектів. Інвестиційний клімат не є новим явищем для української економічної науки, тому що теоретичне його обґрунтування відбулось ще за часів перебудови Радянського Союзу, хоча й без урахування регіональних особливостей. Проте й досі для характеристики інвестиційного клімату не існує загальновизначених показників. Так, Губський Б. В. говорить, що саме інвестиційний потенціал (об'єктивні та кількісні умови інвестування) та інвестиційний ризик (переважно якісні політичні, економічні, соціальні характеристики приймаючої країни щодо ймовірності втрати в ній інвестицій чи дохід від них) визначають інвестиційний клімат регіону чи країни у цілому [1, с. 206]. Російські ж науковці розглядають інвестиційний клімат в якості системи прийняття капіталу, тобто сукупності правових актів і установ, що втілюють державну політику у відношенні капіталовкладень з-за кордону [2, с. 100–105].

Враховуючи теоретичні та практичні дослідження науковців, власні розробки та аналіз, ми прийшли до класичного висновку, що під інвестиційним кліматом регіону та країни у цілому необхідно розуміти комплекс політичних, соціально-економічних, організаційно-правових, соціокультурних, фінансових та географічних чинників, за допомогою яких іноземні інвестори мають можливість визначити між ризику спільної діяльності, розрахувати рівень прибутковості власних капіталовкладень, що впливатиме на остаточне рішення інвестування певної галузі у регіоні [3, с. 48]. Інвестиційну ж привабливість регіону можна розглядати лише в якості майбутнього місця інвестування, тобто дане поняття є значно вужчим, проте більш конкретним, у порівнянні з інвестиційним кліматом. Однак для стратегічного інвестора не достатньо переконливими є аргументи щодо інвестування підприємства, якщо розвиток даної галузі у масштабах країни чи регіону перебуває у несприятливому стані. Тому що інвестиційна пропозиція має попит лише там, де існують відповідні сприятливі умови. І це цілком природно, бо потенційний інвестор зацікавлений в отриманні максимального прибутку з мінімальним